

Za Alpami: O jednom Němci, který šel s dobou

Klíčem k tomu, jak vyjádřit hodnotu života hlavního hrdiny, německého lékaře (napůl českého původu) Mathiase, je první a téměř poslední kapitola (6. z oddílu Krize), svorník, kterým je Dominika Kurelová. .

David Zábranský: Za Alpami

Větrné mlýny
2017

Přes všechny „dobry“ sex, který byl hodnotovou osou úspěšného lékaře, sex extravagantní, bez hranic, sex zvrhlý (s. 293), byl Mathias nakonec hluboce ponížen, a to před svědky. Dostalo se mu drastického odmítnutí Dominikou Kurelovou, studentkou umělecké školy. Společenskou úroveň, kterou spolu navodili na schůzce v kavárně, si ubránila drasticky – pepřovým sprejem, který se stal jakousi zákonitou tečkou za nadutou nevázaností, tečkou za svévolně praktikovaným náhradním smyslem života, za degradujícími vztahy, k nimž došel od dlouholeté věrnosti k manželce po obcování s ženami, které si bezohledně ve své nadutosti podroboval a mylně považoval za živé indicie svobodného, plného života.

Zatím se mu dařilo. Všeho dosáhl a všechno mohl, měl dobrou práci, krásnou ženu, nadstandardní bydlení a pěkné děti, dovedl všechno obejít, příliv emigrantů, africkou misi své manželky, nechuť ke své matce Katharíně, spisovatelce, která přišla do Německa z Československa, nechuť k lidem východního bloku a ke změnám, které přišly v devadesátých letech právě tam. Nadměrná obliba techna, pobyty mimo rodinu, nadřazenost, pýcha, úspěch, to všechno nevyrostlo do nebe, přes prsty dostal Mathias od Dominiky a nakonec to zpečetila jeho manželka, která v akceptaci mužova svobodomyšlného života našla dlouhodobým vztahem na dálku milovaného člověka, jenž svou existencí dal Mathiasovi poslední a největší ránu – poslal jeho dosud bezpečné rodinné zázemí do kytek.

Nejen závěrečnou ztrátou milované ženy, matky svých dcer, ale také pokračujícím věkem, který chtěl Mathias zastavit např. injekcemi botoxu, také nesmyslnými změnami v profesi (v posledních měsících si léčil kocovinu ze života v Broumovském klášteře, paradoxně tam, kde se narodila jeho matka), tím vším se hrdina nakonec ocitá na dně, ve fázi, kdy je zpochybněn styl i smysl jeho života. Nepohne jím ani smrt matky, která umírá po krkolomné jízdě na lyžích s lístkem v kapse, jenž objasňuje sebevražedné jednání nevyléčitelnou nemocí. Jeho posledním gestem z bezmoci je mrštění telefonu proti kavárenskému oknu, za nímž jeho žena mluví se svým přítelem Tomassem.

V knize vystupuje několik dalších postav, které jsou charakterizovány většinou jistým stupněm přistěhovalectví a v osobě rodilého Němce Clemense také odpověďmi na tento problém; životní repliky oscilují mezi obdivem a hnusem, mezi láskou a povýšenou lhostejností. Lidumilnost je většinou přijatý, nesmytelný nátěr patřící k dobrému tónu. Opozicí je publicistika Clemensovy manželky Kathariny Walter, která jaksi mimovolně vyrostla z autorky druhořadých próz v uznávanou, vysoce oceněnou spisovatelku.

Rodinné plátno, vykreslené zřetelně, je zavěšeno v galerii Evropy, která, ač svobodná, je stále rozdělená na úspěšnou a tu druhou; ta marně dohání úroveň Německa a také Itálie, Švýcarska, marně dohání a úspěšně se brání splynout s Německem, které si vstřícnou politikou k imigrantům a přehnanou filantropií léčí svůj postválečný syndrom.

Většina hrdinů této čtivé story je velkou měrou loutkou v rukou autora; subjekty jsou mentálně vyrovnány, přijímají život s okázalou elegancí, nepokoušejí se zvrátit běh událostí, nechávají si plnou svobodu, orientují se na bohatý, nákladný (i profesní) život, z jehož výšky hodnotí všechny méně úspěšné. Prizmatem uznávaných hodnot jde o životy ploché, o postavy odkrvené, protože zdánlivě nechybující a nepochybující - (Katharíně nevádí, že jí syn několik let nenapsal a nezavola, Marii nevádí, že Mathias tráví víkendy mimo rodinu). Pokud se rozhodují, bývá to bez účasti blízkých, soliterně a bezohledně. Také sebevražedné gesto Kathariny je jako spadlé z nebe, přes všechnu její angažovanost k problémům doby se rozhoduje jako hrdina stvořený v dílně na umělou inteligenci.

Některé postupy Zábranského připomenou Milana Kunderu, třeba to, jak pracuje se symboly - u Kundery např. s gestem, zamávání Agnes na počátku románu Nesmrtelnost, u Zábranského lidská hrud' (s. 37-38) nebo ženská kůže (s. 235-238), nebo, cituji: „Dostat se tam, do týhle holky, mezi její nohy, to znamená dostat se někam.“ (s.193) - nad kterými medituje a dává jim přenesené významy.

Evropa a její jednotlivé státy jsou přezřeny schematicky, jediným měřítkem hodnot je bohatství a poslední hity doby promítnuté do životního stylu. Autor není v tomto bodě žádný minimalista. Vybavil své hrdiny nejmodernějšími komunikačními kanály, způsoby a formami, označuje je běžnému čtenáři neznámými anglicismy (lidé oplývající touto gramotností většinou čtenáři nejsou); na okraji toho si můžeme mnozí (dříve narození?) připadat jako šedý evropský pól.

Filosofii knihy ve prospěch křesťansko-židovských kořenů Evropy zachrání debakl Mathiasova života; nic z jeho velikášských způsobů se nezúročí, symbolickým zásahem Dominiky Kurelové, vzdor všem plusům, se jeho život (pokračování už za rámcem knihy) paradoxně propadá hluboko pod standard hodnotového žebříčku myslícího a citlivě vnímavého člověka.

Autor dopsal svou knihu Ioni v létě v Broumovském klášteře, kam se na stipendijní pobyt hlásila řada dalších autorů. Výběr v osobě Davida Zábranského byl literárně i společensky přínosný, kniha načrtla témata a otázky, které jsou pro Evropu v právě běžícím časovém horizontu důležité; v posledních záběrech kniha vstřebala evropské i světové aktuality, jako je volba amerického prezidenta a některé teroristické činy; jejich globální význam snad zajistí pro další generace čtenářů nezbytnou přitažlivost.

Foto na titulce (a) David Konečný, převzato z Měsíce autorského čtení